

РОЗВИТОК РЕГІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

УДК 339.924

С.В. МАРИНИНА,
к.е.н., Науково-дослідний економічний інститут Мінекономрозвитку і торгівлі України

Вибір оптимальних відносин України з країнами провідних інтеграційних об'єднань Євразійського континенту

Ефективність міжнародних інтеграційних процесів складна категорія, яка відображає багатовимірні відносини, що формуються між країнами регіональних економічних об'єднань. Україна зобов'язана брати участь у світових інтеграційних процесах та здатна покращити структуру зовнішньої торгівлі, наблизивши її до структури, характерної для розвинених країн.

Ключові слова: інтеграційні процеси, інтеграційні угруповання, зона вільної торгівлі, зовнішня торгівля, економічне співробітництво.

С.В. МАРИНИНА,
к.э.н., Научно-исследовательский экономический институт Минэкономразвития и торговли Украины

Выбор оптимальных отношений Украины с государствами ведущих интеграционных объединений Евразийского континента

Эффективность международных интеграционных процессов сложная категория, отражающая многообразные отношения, которые складываются между государствами региональных экономических объединений. Украина обязана принимать участие в мировых интеграционных процессах и способна улучшить структуру внешней торговли, приблизив ее к структуре, характерной для развитых стран.

Ключевые слова: интеграционные процессы, интеграционные объединения, зона свободной торговли, внешняя торговля, экономическое сотрудничество.

S.V. MARYNINA,
Ph.D. in economics, The SRIE at the Ministry of Economic Development and Trade of Ukraine

The choice of the optimal relations between Ukraine and countries of the leading Eurasian integration communities

The effectiveness of international integration processes is a complicate category which reflecting the diversity of the relationships that developing between countries of the regional economic communities. Ukraine is obliged to take part in the global integration processes and able to improve the structure of foreign trade, bringing it closer to the structure that exist in developed countries.

Keywords: integration processes, integration community, free trade area, foreign trade, economic cooperation.

Постановка проблеми. Посилення економічної взаємозалежності національних економік на двосторонньому, субрегіональному, регіональному та міжрегіональному рівнях стало вимогою сучасних міжнародних економічних відносин, оскільки економіка однієї країни не може замикатися в національних рамках, а повинна брати участь у міжнародному поділу праці, спираючись на порівняльні переваги.

Для України участь в інтеграційних регіональних процесах є необхідністю, оскільки її економіка пов'язана зі світовим ринком і подальший розвиток, як і розвиток світової економіки, безпосередньо залежить від розширення інтеграційних процесів. На сучасному етапі економічна ситуація країни ускладнена рядом проблем, сприяти вирішенню яких може тільки поглиблення її інтеграції в систему господарських зв'язків.

Інтегруючись у світову господарську систему, Україна невідворотно вступила в конкуренцію за присутність на глобальних товарних ринках, за своє місце в світовій економіці та захист своїх національних інтересів і відведення можливих зовнішніх загроз для ефективного функціонування української економіки.

Аналіз досліджень та публікацій з проблеми. Питання про ставлення України до відповідних економічних та інтеграційних процесів, що стало необхідною складовою її зовнішньої стратегії та умовою розв'язання проблем внутрішнього розвитку, відображені в наукових працях К. Балабанова, В. Гейця, В. Копійки, Ю. Козака, Д. Лук'яненка, Ю. Макогона, В. Новицького, Ю. Пахомова, В. Рокочої, А. Філіпенка, В. Шведа, С. Шергіна та інших. Особливо плідним у дослідженні стратегії інтеграційних процесів України виявився аналіз, викладений у праці В. Сіденка «Глобалізація – європейська інтеграція – економічний розвиток: українська модель».

Метою статті є пошук ефективних критеріїв оцінки інтеграційних заходів України на євразійському економічному просторі відносно того, наскільки реально вони сприяють оптимальному розвитку країни у відповідності з її національними інтересами на нинішньому етапі розвитку.

Виклад основного матеріалу. Інтеграція України в структури світового господарства виступає стратегічно важливим напрямом регулювання і розвитку української економіки, яка пов'язана із завданням кардинальної технологічної модернізації та досягнення високого рівня міжнародної конкурентоспроможності, без чого неможливо забезпечити для країни гідне місце в системі світової економіки. За період свого незалежного існування Україна зазнала значну та неоднозначну еволюцію своєї політики участі в міжнародних інтеграційних процесах.

В основу сучасної інтеграційної стратегії України покладено зовнішньоторговельні пріоритети, при яких зовнішня торгівля визначає стан інтеграції країни до світового господарства. Найбільш значимою є торговельна інтеграція, яка охоплює сферу міжнародної торгівлі товарами, послугами та є визначальною у глобальній і регіональній інтеграції.

За рівнем участі у міжнародному поділі праці Україна належить до провідної групи країн, а її експорт перевищує половину внутрішнього продукту. Географія зовнішньоекономічних зв'язків охоплює всі континенти і регіони світу. Країна співпрацює з найбільшими економічними та фінансовими організаціями і установами, є учасником кількох регіональних економічних об'єднань, що засвідчує характер зовнішньоекономічної політики.

На місце України у світовій торгівлі впливає необхідність реагувати на виклики соціально-економічного розвитку. До них слід зарахувати: кризову економічну ситуацію та потреби в перегляді структури і якості інститутів економічного зростання, які повинні забезпечити зменшення розриву між Україною та найбільш розвинутими країнами світу, що дасть змогу потужніше позиціонувати місце країни у світовій торгівлі; необхідність реагувати на виклики постіндустріального суспільства, що потребуватиме від України вирішення завдань наздогоняючого розвитку щодо умов такого суспільства і зумовить необхідність проведення глибокої структурної трансформації економіки на користь галузей, які виробляють і реалізують науковий продукт.

Інтеграційні процеси Європи досягли найвищого рівня у співставленні з іншими регіонами світу. Тут діє угруповання, що пройшло всі відомі стадії економічної інтеграції – Європейський Союз, який є класичним прикладом інтеграції на регіональному рівні. Побудова ЄС є певною спробою мирної наднаціональної інтеграції з застосуванням універсальних критеріїв в демократії та вільного ринку. Європейський Союз являє собою найбільш амбітне з точки зору цілей та ефективне з числа досягнутих результатів інтеграційне угруповання, повноцінних аналогів якому не створено в інших регіонах світу. В рамках ЄС, до складу якого входять 28 країн, досягнута найвища на сьогодні ступінь господарської взаємодії – сформований єдиний внутрішній ринок країн-партнерів [1; 2; 3].

Високий рівень розвитку країн ЄС, великий внутрішній ринок угруповання, розширення його до кордонів України зумовлюють їх торговельне співробітництво. Протягом усього часу існування України як незалежної держави ЄС є її торговельним партнером. Динамічний розвиток взаємної торгівлі України та Євросоюзу не може подолати її асиметричного характеру: незважаючи на стабільне зростання протягом зазначеного періоду, частка країни в експорті та імпорті ЄС залишається незначною [4, с. 12].

Торговельний режим між Україною та ЄС став більш лібералізований після приєднання до Світової організації торгівлі (СОТ). Країна стала більш відкритою для торгівлі завдяки зниженим і зв'язаним імпортним митам, скасування експортних обмежень і зобов'язанню провести реформу технічного регулювання. Найважливішим серед ключових питань торговельної політики, які існують між ЄС та Україною, є питання стандартів, де гармонізовано зі стандартами Євросоюзу і міжнародними 25% національних стандартів.

Поточні підсумки у торгівлі між Україною і ЄС досить обмежені. Можна очікувати, що успішна реалізація поглибленої зони вільної торгівлі (ЗВТ) надасть важливі вигоди як у доступі на ринок ЄС, збільшенні торгівлі, так і у широкому доступі до ринку третіх країн.

Угоди про вільну торгівлю як інструмент торговельної політики дозволяють ефективно реалізувати національні економічні інтереси на регіональних та світових ринках. Сучасні угоди про вільну торгівлю йдуть значно далі традиційних механізмів лібералізації обміну товарами. Вони передбачають вільний обмін послугами, визначають засади руху капіталу, містять правила захисту конкуренції, положення щодо дотримання певних стандартів праці. Все це певною мірою стосується поглибленої ЗВТ між Україною та Європейським Союзом. Йдеться про нове покоління угод про вільну торгівлю, положення якої стосується всіх пов'язаних із торгівлею сфер економічної політики та регулювання. Сторонами такої угоди будуть – окрема країна та ЄС – регіональне інтеграційне об'єднання у формі економічного союзу з усталеними принципами та механізмами функціонування. Практично це означає, що визначається рівень інтеграції України в систему правил та норм, які регулюють умови функціонування внутрішнього ринку ЄС [5].

Угода про зону вільної торгівлі між Україною та ЄС надає можливості розширити доступ країни до європейського ринку та стане невід'ємною частиною угоди про асоціацію. Вона стане першим представником нового типу торговельної уго-

РОЗВИТОК РЕГІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

ди за участю ЄС, що охоплює широке коло пов'язаних з торгівлею питань і спрямована на усунення бар'єрів в торгівлі та забезпечить регуляторне зближення, відкриваючи внутрішній ринок Європейського Союзу для України. Угода має бути сумісною з правилами СОТ.

Впровадження зони вільної торгівлі з Європейським Союзом принесе такі переваги:

- безмитний доступ до одного з найбільших у світі ринків українських товарів, що створює значні можливості для експорту. Потенційні економічні вигоди від будь-якого регіонального інтеграційного проекту позитивно пов'язані з розміром ринку, з яким інтеграція відбувається;

- поліпшення доступу до ринку третіх країн через гармонізацію стандартів з ЄС та перехід на визнані міжнародні стандарти;

- підвищення добробуту за рахунок розширення доступу до більшого асортименту продукції, посилення вимог до безпеки продукції на внутрішньому ринку, поліпшення розподілу внутрішніх ресурсів;

- кращий внутрішній інвестиційний клімат. Пристосування до норм і правил ЄС означає зміни в національному законодавстві, що забезпечить підвищення потенціалу економічного зростання.

Водночас переваги впровадження ЗВТ з ЄС пов'язані зі значними втратами, які включають:

- збільшення конкуренції на внутрішньому ринку за рахунок усунення тарифних бар'єрів та значного скорочення нетарифних бар'єрів, що призведе до реструктуризації ринку і перерозподілу факторів виробництва;

- вартість дотримання стандартів. Стандарти ЄС жорсткіші, і їх дотримання вимагатиме більших зусиль і витрат;

- витрати, пов'язані з правилами та адміністративними змінами.

Створення ЗВТ з ЄС буде в економічних інтересах України – експортери країни отримують широкий доступ до великого і стабільного ринку. Стратегічне рішення щодо майбутньої політики України у сфері торгівлі та регіональної інтеграції має бути спрямоване на створення зони вільної торгівлі з Європейським Союзом [6].

Метою Організації Чорноморського економічного співробітництва (ОЧЕС) є створення трансрегіональної інтеграційної системи співробітництва, що являє собою перше значне інтеграційне утворення нового, постконфронтаційного етапу розвитку світової економіки, яке здатне поєднати країни з різними політичними та економічними орієнтаціями. Розбудова системи чорноморського співробітництва стала одним із механізмів входження країн Південно-Східної Європи до загальноєвропейської інтеграції.

Географічні та економічні параметри ОЧЕС досить вагомі – регіон площею 20 млн. кв. км з населенням 330 млн. осіб, щорічним обсягом торгівлі понад \$300 млрд., що закладає великі перспективи для регіонального співробітництва та інтеграції країн-учасниць.

Особливість Чорноморського регіону пов'язана зі сполученням відмінних економічних систем та країн з різним рівнем соціально-економічного і політичного розвитку, та обумовлена географічними положеннями, що відображається на його ролі, в процесах інтеграції.

Потенційно місткий внутрішній ринок ОЧЕС може стати важливим у торгівлі між Європою, Близьким Сходом та Азією

в цілому. Всі країни – учасниці об'єднання прагнуть реалізації своїх транзитних і ресурсоекспортних переваг. Розширення торгівлі, вдосконалення організації транспортного сполучення з країнами є економічною задачею ОЧЕС і невикористаним потенціалом завдяки якому країни-учасниці мають можливість підвищити рівень конкурентоспроможності.

Всі постсоціалістичні і пострадянські країни ОЧЕС, крім Росії, обрали курс на вступ до Європейського Союзу. Відповідно до Договору ЄС країна – претендент на членство в Євросоюзі не може бути учасником іншого митного або економічного союзу, тому в середньостроковій перспективі максимальним рівнем інтеграції в ОЧЕС може бути тільки зона вільної торгівлі.

Перспективи інтеграції ОЧЕС пов'язані зі створенням Чорноморського митного союзу з режимом вільного руху товарів, послуг, капіталів. Особливостями сучасного розвитку міжнародної торгівлі в системі ОЧЕС є зростання її питомої ваги в обсязі світової торгівлі при недостатньому її рівні між країнами-учасницями.

Участь України в ОЧЕС пов'язана з наступним:

- регіональна економічна інтеграція є однією з основних тенденцій функціонування світової економіки, яка повністю ліквідує, або суттєво послаблює бар'єри на шляху міжнародної міграції, товарів, послуг, капіталів і робочої сили;

- для України багато країн ОЧЕС є провідними зовнішньоторговельними партнерами;

- до ОЧЕС входять країни-члени ЄС, економічні зв'язки з якими дозволять Україні активізувати співробітництво з іншими країнами Євросоюзу.

Частина країн-учасниць ОЧЕС входить до ЄС та виступає за інтереси розширеної Європи в Чорноморському регіоні. Відносини України з жодною з цих країн не носять характер стратегічних.

Чорноморський регіон у геополітичному плані є надзвичайно важливим для України, в якому вона має стратегічні переваги, але не може їх реалізувати самостійно. Співробітництво в рамках ОЧЕС може мати важливе значення в питаннях енергетичної безпеки, призведе до збільшення обсягів зовнішньої торгівлі, підвищенню конкурентоспроможності національної економіки, переходу на новий рівень розвитку транспортної системи та комунікацій і в цілому стимулюватиме інтеграцію до світової спільноти, збільшуватиме вплив країни в світі [7].

У рамках ГУАМ існує достатній потенціал розвитку економічної співпраці, який надасть можливість не тільки укріпити економіку країн, а й посилити позиції організації. Доцільно виокремити три актуальні напрями, які здатні надати її членам додаткові вигоди:

- створення ЗВТ, що ліквідує перепони для переміщення товарів і послуг та позитивно вплине на розвиток національних економік за рахунок розширення ринків і доступу до них;

- енергетичне партнерство. Цей напрям посяде особливе місце в контексті підвищення ролі доступу до енергоносіїв в сучасній економіці;

- формування транзитної зони між Азією та Євросоюзом. Чотири країни географічно є мостом між ЄС і Азією, тому їх об'єднання при створенні транспортних коридорів може приносити не тільки економічну вигоду, а і політичний вплив.

Організація за демократію і економічний розвиток ГУАМ (у складі Грузії, України, Азербайджану і Молдови) являє сво-

ерідне утворення, яке спочатку сформувалося під впливом політичних, а не економічних чинників і об'єднує країни, які у складі СНД із різних міркувань не підтримали ідею реінтеграції пострадянського простору. Перспективи розвитку інтеграції ГУАМ залежать від рівня усвідомлення уроків пройдених етапів його існування всіма країнами-учасницями та підтвердження їхньої мети в подальшій динамічній співпраці [8; 9].

Для країн ГУАМ міжнародна торгівля не стала стимулом економічного зростання, оскільки їхні економічні кризи не могли бути подолані тільки за лібералізації зовнішньоторговельної діяльності. Відтягування з процесами економічних реформ може призвести до консервування цих країн на периферії світового економічного розвитку.

Перспективною є взаємодія в межах транспортних коридорів, де Україна має певний потенціал. Торговельні відносини з країнами-учасницями більш ефективно розвиваються у форматі двосторонньої співпраці. Модель ГУАМ може сприяти формуванню регіональної зони економічного співробітництва. Зміцнення організації забезпечить функціонування транспортного коридору Європа – Кавказ – Азія.

Для України важливо здійснити комплексну оцінку своїх економічних інтересів в ОЧЕС і ГУАМ, знайти прийнятні рішення узгодження інтересів країн – членів ОЧЕС з іншими міжнародними структурами [7].

Азійський регіон перспективний завдяки великому територіальному простору, потенціалу людських та природних ресурсів. В регіоні знаходяться економічні гіганти – Японія і Китай; нові індустріальні країни характерні швидкими темпами розвитку – Республіка Корея, Сінгапур, Таїланд, Філіппіни; країни з потенційно об'ємним внутрішнім ринком – Індія, Індонезія, Пакистан; держави з перехідною економікою, які знаходяться під впливом нового розвитку; нафтові країни Перської затоки, що контролюють значні валютні кошти. До процесів інтеграції азійського регіону підключилися країни басейну Тихого океану – США, Канада, Австралія, Нова Зеландія та острівні країни океану, що привело до утворення великого за територією і економічною потужністю простору під назвою Азійсько-Тихоокеанський регіон (АТР).

Азійсько-Тихоокеанський регіон – найбільш перспективний та динамічний по своєму розвитку. Його частка в світовій торгівлі становить понад 40% і до 2020 року може перевищити 50%. Країни АТР, незважаючи на існуючі розбіжності в економічних, політичних і соціальних аспектах, активно взаємодіють між собою, розвиваються їх економіки, проходить інтенсифікація та регіоналізація потоків товарів, послуг, капіталів. Випереджаючи інші регіони світу в темпах розвитку, також і у технологічно передових галузях, в умовах стрімкого зростання міжнародної конкурентоспроможності значної групи країн, АТР надає підґрунтя розглядати міжнародну економічну інтеграцію як процес, який сприяє розвитку країн регіону, росту споживання і виробництва, розвитку міжнародної торгівлі.

Азійсько-Тихоокеанський регіон є третім за значимістю центром світової економічної інтеграції, який поступається Європі та Північній Америці, але став найбільш динамічним за розвитком інтеграційних процесів. Переплетіння інтегруючих та дезинтегруючих чинників визначило специфіку азійсько-тихоокеанської інтеграції, де виявлено феномен фактичної інтеграції на регіональному та субрегіональному рівні, що не характерно для інших регіонів світу.

Торговельно-економічні відносини України з країнами Азії не суперечать основному європейському вектору розвитку країни та її європейської ідентичності. В Азійсько-Тихоокеанському регіоні Україна дедалі чіткіше сприймається як європейська держава. Найважливішими для України залишаються європейський ринок товарів, тому частка країн АТР у зовнішньоторговельному обігу країни як мінімум має бути одного порядку з країнами Європейського Союзу.

Для підтримки технологічно орієнтованого експорту в країни АТР необхідно розробити комплекс заходів, включаючи переорієнтацію тієї продукції, яка не знаходить збуту на ринках Європи і Північної Америки. Азійський вектор слід перенести у площину багатопланової та багатофакторної економічної політики країни. Цьому процесу необхідно надати системний характер, використовуючи можливості, що відкриваються, та беручи до уваги наявні ризики.

Завдяки своєму географічному положенню між Європою та Азією, господарському потенціалу, ресурсним позиціям Україні є що запропонувати своїм партнерам в АТР. У країні виокремлюються основні напрями, за якими вона здатна зробити реальний внесок у розвиток двостороннього і багатостороннього економічного співробітництва. Азійсько-Тихоокеанський регіон – не тільки простір швидкого економічного зростання, тут виявляється один з позитивних наслідків глобалізації – поступове наближення рівня соціально-економічного розвитку різних країн і територій.

Об'єктом особливої уваги має стати розвиток стратегічного співробітництва України з країнами Азії в енергетичній сфері. Політику країни з цього питання необхідно спрямувати на опрацювання разом з Євросоюзом, азійськими країнами оптимальних шляхів транспортування енергоносіїв з Каспійсько-Центральноазійського та Близькосхідного регіону до Європи з використанням транзитного потенціалу України, на участь у формуванні механізмів координування та співпраці європейських країн у створенні нової системи європейської та євразійської енергетичної безпеки.

Якісно новий рівень економічного та науково-технічного співробітництва України з країнами Азії потребує врахування тих масштабних трансформаційних зрушень та модернізаційних процесів, що відбуваються в азійському просторі, а також загострення конкуренції за перспективні ринки регіону. Для збереження і зміцнення економічних позицій України на цьому ринку доцільно опрацювати експортну стратегію України на азійському напрямі, яка має передбачати заходи, спрямовані на зміну структури експорту товарів і послуг країни на економічному просторі регіону, переорієнтацію на високотехнологічну продукцію, нарощування експорту науково-технічних, інжинірингових, інформаційних та інших послуг [10, с. 203–218].

З огляду пошуку альтернатив слід розглядати ймовірність участі в інтеграційних процесах Євразійського економічного союзу та Шанхайської організації співробітництва. Альтернативою може бути транснаціональний Форум Азія – Європа (АСЕМ) – форум регулярних зустрічей керівників азійських країн та ЄС. У межах цієї структури відбувається дієве співробітництво по лінії Європа – Азія. Рівень представництва на цьому форумі підтверджує необхідність вступу України до АСЕМ, таким чином відбуватиметься активізація української зовнішньої політики як на східному, так і на європейському напрямку.

Порівняльний аналіз різних варіантів можливого позиціонування України в європейському та глобальному середовищі показує, що найбільш припустимим для країни форматом є роль моста при формуванні широкого європейського (євроазійського) економічного простору, що дозволить використовувати водночас переваги, закладені в західному і східному векторах регіональної інтеграції, та забезпечить для країни найбільш оптимальні позиції в глобальній економіці.

Висновки

Активізація розвитку регіональних інтеграційних об'єднань стає домінуючою характеристикою сучасної світової економіки. Участь країн у регіональних інтеграційних угрупованнях забезпечує їм переваги, пов'язані з доступом до фінансових, трудових, матеріальних ресурсів, новітніх технологій, та позитивно впливає на процеси соціально-економічного розвитку. Країни – члени інтеграційного угруповання, об'єднуючи зусилля, спільно вирішують соціально-економічні, екологічні та інші проблеми сталого розвитку.

Проведені дослідження дають відповідь на певну кількість питань з розвитку інтеграційних процесів України, залишаючи пошук найбільш оптимального формату позиціонування України в європейській та світовій економіці, яке викликано тим, що стратегія держави формувалася в умовах подвійних дій та між амбітними європейськими політичними планами України і її обмеженим внутрішнім потенціалом, швидкого руху в напрямку інтеграції в ЄС і між бажанням Євросоюзу утримувати у своїй орбіті ключові країни-сусіди і його обмеженим потенціалом до подальшого розширення, особливо за рахунок інституційно не підготовлених країн.

Необхідність подальшого аналізу економічних наслідків активізації участі України в міжнародних торговельних процесах, пошук нових шляхів розширення зовнішньої торгівлі в межах інтеграційних угруповань Євразійського континенту значною мірою зумовлена тим, що успадкована країною структура економічного потенціалу та її зовнішньої торгівлі в умовах відкритої ринкової економіки не ліквідує загрози сталому економічному розвитку.

Список використаних джерел

1. Европейський вибір: Концептуальні засади стратегії економічного та соціального розвитку України на 2002–2011 роки: Послання Президента України до Верховної Ради /// Економіст. – 2002. – №5.
2. Козак Ю.Г. Міжнародна мікроекономіка: Навч. посіб. – Вид. 3-є перероб. та доп. / Ю.Г. Козак, Ю.М. Пахомов, Н.С. Логвінова. – К.: Центр учбової літератури, 2012. – 368 с.
3. Циганкова Т.М. Міжнародні організації: Навч. посібник / Т.М. Циганкова, Т.Ф. Гордєєва. – Вид. 2-ге, перероб. і доп. – К.: КНЕУ, 2001. – 340 с.
4. Смитиенко Б.М. Мировая экономика: Учебник / Под ред. Б.М. Смитиенко. – 2-е изд. перераб. и доп. – М.: Издательство ЮРАЙТ; НД ЮРАЙТ, 2011. – 590 с.
5. Новицький В.Є. Управління міжнародною економічною діяльністю: Навчальний посібник / В.Є. Новицький, Н.Є. Бойцун. – К.: Інститут світової економіки і міжнародних економічних відносин НАН України, 2010. – 615 с.
6. Кендюхов О.В. Геоелектронна стратегія розвитку України в рамках євроінтеграційних процесів: Монографія / О.В. Кендюхов, Н.М. Каямикова, І.В. Злобін. – Донецьк: ДВНЗ «Донецький національний технічний університет», 2012. – 243 с.
7. Проблемы и перспективы развития сотрудничества между странами Юго-Восточной Европы в рамках Черноморского экономического сотрудничества и ГУАМ. – Сборник научных трудов. – Одесса – Севастополь – Донецк: ДонНУ, РФ НИСИ в г. Донецке, 2009. – 856 с.
8. Кучик О.С. Міжнародні організації: Навч. посіб. / За ред. О.С. Кучика. – 2-ге вид. перероб. і доп. – К.: Знання, 2007. – 749 с.
9. Сиденко В.Р. Глобалізація – європейська інтеграція – економічне розвиток: українська модель: в 2-х томах / В.Р. Сиденко. – К.: Фенікс, 2008. – Т. 2: Європейська інтеграція і економічне розвиток. – К., 2011. – 448 с.
10. Азійський напрям зовнішньої політики України: проблеми і перспективи. Аналітичні оцінки: Монографія / [Швед В.О., Нагайчук В.І., Варбанець П.А., Нагорний П.А., Серов Д.І. та ін.]; за ред. В.О. Шведа. – К.: НІСД, 2008. – 222 с.

УДК 336.143

В.В. ЗУБРИЛІНА,
викладач, Європейський університет

Наукові підходи до визначення сутності місцевих бюджетів

У статті досліджено та проведено теоретичне узагальнення сучасних підходів до розуміння місцевих бюджетів як основної складової місцевих фінансів. Визначено сутність місцевих бюджетів як економічної категорії, як фінансового плану органів місцевого самоврядування, як ланки бюджетної системи, як централізованого фонду фінансових ресурсів місцевих органів влади. Проаналізовано функції місцевих бюджетів в залежності від економічної сутності бюджету та практичних завдань, які покладаються на місцеві органи влади.

Ключові слова: місцеві фінанси, місцеві бюджети, бюджетні відносини.

В.В. ЗУБРИЛІНА,
преподаватель, Европейский университет

Научные подходы к определению сути местных бюджетов

В статье исследовано и проведено теоретическое обобщение современных подходов к пониманию местных бюджетов как основной составляющей местных финансов. Определена суть местных бюджетов как экономической категории, как финансового плана органов местного самоуправления, как звена бюджетной системы, как централизованного фонда финансовых ресурсов местных органов власти. Проанализированы функции местных бюджетов в зависимости от экономической сути бюджета и практических задач, возлагаемых на местные органы власти.

Ключевые слова: местные финансы, местные бюджеты, бюджетные отношения.